

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет управління, адміністрування та туризму

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Особливості використання сільського зеленого туризму як засобу реабілітації за матеріалами Зеленої садиби «Дім мандрівника» (ФОП Толстіхін С.С.)

Назва теми

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»

Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»

Освітня програма «Туризм»

Шифр 21056

Виконала студентка 4 курсу, група ТУР-21-1

Підпис

Каріна КОСОВСЬКА

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

Керівник: д.е.н., професор

Підпис

Ігор ЖУРБА

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер

Підпис

Оксана ГРИНДІЙ

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

Зав. кафедри туризму та

готельно-ресторанної справи

Підпис

Ігор ЖУРБА

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

12 06 2025 р.

Хмельницький 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет управління, адміністрування та туризму
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи
Рівень вищої освіти бакалавр
Галузь знань 24 «Сфера обслуговування»
Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»
Освітня програма Туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ
зав. кафедри туризму та
готельно-ресторанної справи
І. Журба 2025 р.
12.06

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

Косовська Каріна Русланівна

Прізвище, ім'я, по батькові студента

1 Тема роботи Особливості використання сільського зеленого туризму як засобу реабілітації за матеріалами Зеленої садиби «Дім мандрівника» (ФОП Толстіхін С.С.)

керівник роботи Ігор Журба, д.е.н., професор

затверджена наказом ректора університету від « » червня 2025 р. №

2 Строк подання студентом роботи на кафедрі 12.06 2025 р.

3 Вихідні дані до роботи: посібники, періодичні видання, звітність підприємства, Інтернет джерела

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що їх потрібно розробити)

У першому розділі розглянуто теоретичне обґрунтування сільського зеленого туризму та використання цього виду туризму для реабілітації. У другому розділі проаналізовано діяльність зеленої садиби «Дім мандрівника» та її реабілітаційних послуг. У третьому розділі досліджено основні проблеми, перспективи розвитку послуг реабілітації в садибі «Дім мандрівника».

5 Перелік графічного матеріалу: Визначення поняття «сільський зелений туризм», Використання сільського зеленого туризму у реабілітаційних програмах у світі, Логотип зеленої садиби «Дім мандрівника», Аналіз номерного фонду «Дім мандрівника», Додаткові послуги садиби, Динаміка доходів садиби «Дім мандрівника», Економічні показники садиби «Дім мандрівника» 2024 р., Категорії пацієнтів, які отримували реабілітаційні послуги у 2021-2024 рр., Динаміка закладів, які надають реабілітаційні послуги, Використання сільського зеленого туризму для реабілітації на прикладі діяльності садиби «Дім мандрівника», SWOT-аналіз реабілітаційних послуг зеленої садиби «Дім мандрівника», Розрахунок собівартості програми на одного учасника, Заходи для вдосконалення психологічного супроводу та післятабірної підтримки садиби «Дім мандрівника», Рекомендовані пропозиції щодо удосконалення реабілітаційних послуг зеленої садиби «Дім мандрівника»

6 Дата видачі завдання 02 05 2025 р.

**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

Назва розділу кваліфікаційної роботи	Строк виконання	Примітка
1. Вибір теми і складання бібліографії	06.05.2025	виконано
2. Вивчення стану проблеми за темою, висвітлення її в науковій літературі, нормативних документах, мережі Інтернет	10.05.2025	виконано
3. Збір фактичного матеріалу	15.05.2025	виконано
4. Уточнення мети, завдань і обґрунтування концепції роботи	20.05.2025	виконано
5. Вибір методів аналізу матеріалів. Попереднє формулювання гіпотез, припущень тощо	25.05.2025	виконано
6. Обробка зібраного матеріалу	27.06.2025	виконано
7. Виявлення тенденцій, схем розвитку проблемної ситуації, прогнозування та формулювання підходів до розв'язання проблеми	01.06.2025	виконано
8. Підготовка тексту Основної частини роботи. Формулювання висновків за розділами	05.06.2025	виконано
9. Підготовка тексту виступу та загальних висновків, проходження попереднього захисту	10.06.2025	виконано
10. Здача роботи на кафедру	13.06.2025	виконано

Студент

Підпис

Каріна КОСОВСЬКА

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник кваліфікаційної роботи

Підпис

Ігор ЖУРБА

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу Косовської Каріни Русланівни

Тема роботи: Особливості використання сільського зеленого туризму як засобу реабілітації за матеріалами Зеленої садиби «Дім мандрівника» (ФОП Толстіхін С.С.)

Спеціальність 242 «Туризм і рекреація»

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Науковий керівник д.е.н., професор І. Журба

м. Хмельницький, 2025 р.

Кваліфікаційна робота виконана на 43 с., містить 10 таблиць, 4 рисунки, з перелік джерел посилань складається із 33 найменувань.

Актуальність роботи. У сучасних умовах, коли Україна продовжує протистояти військовій агресії, зростає потреба в ефективних механізмах підтримки військовослужбовців та інших вразливих груп населення постраждалих від війни. Одним із перспективних напрямів такої підтримки є сільський зелений туризм, який поєднує оздоровчі, культурні та реабілітаційні функції. У цьому контексті особливої уваги заслуговує діяльність підприємств сільського туризму, зокрема зеленої садиби «Дім мандрівника», яка має практичний досвід надання реабілітаційних послуг та адаптації туристичної інфраструктури до сучасних викликів.

Перший розділ роботи присвячений теоретичному обґрунтуванню сільського зеленого туризму, визначенню його поняття, видів, особливостей організації, а також вивченню досвіду використання цього виду туризму для реабілітації.

У другому розділі проаналізовано діяльність зеленої садиби «Дім мандрівника» у контексті розвитку реабілітаційних послуг, а також надано загальну характеристику стану таких послуг в Україні.

У третьому розділі досліджено основні проблеми, які стримують розвиток реабілітаційної діяльності у форматі сільського туризму та запропоновано конкретні шляхи вдосконалення послуг реабілітації в садибі «Дім мандрівника», зокрема через впровадження нових терапевтичних практик.

Ключові слова: сільський зелений туризм, реабілітація, військовослужбовці, садиба «Дім мандрівника», багототерапія, соціальна адаптація.

SUMMARY

for qualifying work Kosovska Karina Ruslanivna

The topic of the work: Features of the use of rural green tourism as a means of rehabilitation based on materials from the Rural guesthouse «Dim Mandrivnyka» (FOP Tolstikhin S.S.)

Specialty 242 «Tourism and recreation»

Department of Tourism and Hotel-Restaurant Business

Scientific supervisor, doctor of economic sciences, professor I. Zhurba

Khmelnysky, 2025

The qualification work was completed on 43 pages, contains 10 tables, 4 figures, the list of reference sources consists of 33 names.

Relevance of work. In today's conditions, when Ukraine continues to resist military aggression, there is a growing need for effective mechanisms to support military personnel and other vulnerable groups of the population affected by the war. One of the promising areas of such support is rural green tourism, which combines health, cultural and rehabilitation functions. In this context, the activities of rural tourism enterprises, in particular the Rural guesthouse «Dim Mandrivnyka», which has practical experience in providing rehabilitation services and adapting tourism infrastructure to modern challenges, deserve special attention.

The first section of the work is devoted to the theoretical substantiation of rural green tourism, defining its concept, types, features of organization, as well as studying the world experience of using this type of tourism for rehabilitation.

The second section analyzes the activities of the Rural guesthouse «Dim Mandrivnyka» in the context of the development of rehabilitation services, and also provides a general description of the state of such services in Ukraine.

The third section examines the main problems that hinder the development of rehabilitation activities in the format of rural tourism and proposes specific ways to improve rehabilitation services in the «Dim Mandrivnyka» guesthouse, in particular through the introduction of new therapeutic practices.

Key words: rural green tourism, rehabilitation, military personnel, «Dim Mandrivnyka» guesthouse, Bakota therapy, social adaptation.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ	10
1.1 Поняття та основні аспекти сільського зеленого туризму.....	10
1.2 Види та особливості організації сільського зеленого туризму	12
1.3 Роль сільського зеленого туризму в реабілітації	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ НАДАННЯ ПОСЛУГ РЕАБІЛІТАЦІЇ В ЗЕЛЕНІЙ САДИБИ «ДІМ МАНДРІВНИКА».....	17
2.1 Характеристика діяльності зеленої садиби «Дім мандрівника»	17
2.2 Оцінка сучасного стану реабілітаційних послуг в Україні.....	22
2.3 Аналіз реабілітаційних послуг зеленої садиби «Дім мандрівника»	26
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОСЛУГ РЕАБІЛІТАЦІЇ В ЗЕЛЕНІЙ САДИБИ «ДІМ МАНДРІВНИКА».....	30
3.1 Основні виклики для розвитку реабілітаційних послуг зеленої садиби «Дім мандрівника»	30
3.2 Пропозиції розвитку реабілітаційних послуг зеленої садиби «Дім мандрівника»	32
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	40

ВСТУП

Сучасні реалії України створюють нові виклики для збереження здоров'я населення. Тривалий стрес, психологічне виснаження та невизначеність від повномасштабного вторгнення суттєво впливають як на цивільних, так і на військових. У таких умовах зростає попит не лише на фізичну та психологічну реабілітацію, а й на альтернативні способи відновлення здоров'я та душевної рівноваги. Одним із перспективних напрямів задоволення цих потреб є сільський зелений туризм – форма відпочинку, яка поєднує рекреаційні можливості з соціальною інтеграцією, культурним відновленням і підтримкою локального розвитку.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю пошуку нових підходів до реабілітації військовослужбовців, внутрішньо переміщених осіб та інших категорій населення, які постраждали від війни. Сільський зелений туризм, як одна з форм сталого туризму, дозволяє поєднати оздоровлення, соціальну адаптацію та економічну підтримку сільських територій. Попри наявність окремих досліджень, роль сільського зеленого туризму у процесах реабілітації залишається недостатньо висвітленою. У цьому контексті особливої уваги заслуговує діяльність підприємств сільського туризму, зокрема зеленої садиби «Дім мандрівника», яка має практичний досвід надання реабілітаційних послуг та адаптації туристичної інфраструктури до сучасних викликів.

Вагомий внесок в теоретичне та практичне надбання дослідження сільського зеленого туризму як одного із пріоритетних напрямків розвитку туризму зробили такі вітчизняні та закордонні науковці, як: В. Биркович [1], С. Тищенко [19], П. Горішевський, Ю. Зінько, В. Васильєв [3], М. Габа [2], В. Смолій, В. Федорченко, В. Цибух [18], С. Медлік [27] та інші. У їхніх працях розкрито соціально-економічне значення сільського туризму, його класифікацію, організаційні форми та виклики, однак питання інтеграції

реабілітаційної функції в практику сільського зеленого туризму ще не було ґрунтовно розроблене, що зумовлює необхідність подальшого дослідження в обраному напрямі.

Об'єктом дослідження є використання сільського зеленого туризму у реабілітаційній діяльності зеленої садиби «Дім мандрівника».

Предмет дослідження – теоретичні та практичні аспекти дослідження реабілітаційних послуг в межах сільського зеленого туризму, їх організація, ефективність та перспективи розвитку.

Мета дослідження полягає у визначенні ролі сільського зеленого туризму у процесах реабілітації на прикладі діяльності зеленої садиби «Дім мандрівника», виявленні потенціалу його розвитку та формулюванні практичних рекомендацій щодо вдосконалення надання відповідних послуг.

У процесі дослідження встановлено наступні завдання:

- охарактеризувати поняття, основні аспекти сільського зеленого туризму;
- визначити види та особливості організації сільського зеленого туризму;
- визначити роль сільського зеленого туризму в реабілітації;
- проаналізувати діяльність зеленої садиби «Дім мандрівника»;
- оцінити розвиток реабілітаційних послуг в Україні;
- проаналізувати реабілітаційні послуги зеленої садиби «Дім мандрівника»;
- виявити основні проблеми та загрози розвитку реабілітаційних послуг у діяльності зеленої садиби «Дім мандрівника»;
- сформулювати пропозиції щодо вдосконалення та розширення послуг реабілітації зеленої садиби «Дім мандрівника».

Методи дослідження. У роботі застосовано методи теоретичного аналізу та синтезу (для вивчення наукових джерел з теми), систематизації (для узагальнення наявного досвіду), статистичний метод (для аналізу стану послуг реабілітації в Україні), порівняльний метод (для вивчення зарубіжного досвіду),

SWOT-аналіз (для оцінки сильних і слабких сторін зеленої садиби «Дім мандрівника» та виявлення загроз і можливостей).

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці конкретних пропозицій, які можуть бути впроваджені в діяльність зеленої садиби «Дім мандрівника» та подібних закладів з метою підвищення якості й ефективності реабілітаційних послуг. Запропоновані заходи можуть стати основою для регіональних програм підтримки сільського туризму в умовах війни та післявоєнної відбудови.

Апробація результатів роботи. Основні наукові положення та результати досліджень кваліфікаційної роботи викладено на IV Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів і молодих вчених «Адаптація до глобальних змін та викликів в економіці, туризмі, рекреації та захисті довкілля» (м. Івано-Франківськ, 8-9 травня 2025 року), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тренди, реалії та перспективи розвитку туризму та готельно-ресторанної справи» (м. Хмельницький, 23-24 травня 2024 р.).

Стаття по результатах проведених досліджень прийнята до публікації у фаховому виданні з переліку ВАК України у категорії «Б» «Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки», Том 340 № 2 (2025).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 33 найменувань. Робота містить 10 таблиць та 4 рисунки. Загальний обсяг роботи становить 43 сторінки. Основний зміст викладено на 39 сторінках.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ

1.1 Поняття та основні аспекти сільського зеленого туризму

Сільський зелений туризм стає все більш актуальною темою в контексті сучасних тенденцій розвитку туристичної галузі. В сучасних економічних умовах цей вид туризму відіграє значну роль у задоволенні потреб людей, які проживають у міському середовищі та забезпеченні сталого розвитку сільських територій та розв'язанні їх соціально-економічних проблем.

Важливо зауважити, що чіткого визначення поняття сільського зеленого туризму немає не лише в Україні, а й в багатьох інших країнах. Це пояснюється різними підходами до організації туризму з боку бізнесу та економіки в сільській місцевості різних країн, іноді різниця існує навіть в різних регіонах однієї країни. Проте більшість науковців зійшлися на думці, що сільський зелений туризм – це відпочинок, організований в сільській місцевості. З цього випливає, що основні ознаки у трактуванні цієї форми туризму – це вид відпочинку та місце отримання туристичних послуг (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «сільський зелений туризм»

Автор	Трактування поняття
С. Медлік [27]	Відпочинковий туризм з акцентом на сільській місцевості. Його часто прирівнюють до агротуризму або фермерського туризму, але сільський зелений туризм є ширшим поняттям і має такі особливості, як розвиток природних стежок, місць для пікніків, інформаційних центрів, сільськогосподарських і народних музеїв
В. Биркович [1]	Це особлива форма відпочинку в особистих господарствах у сільській місцевості з використанням власного майна та робочих ресурсів, природних особливостей території, культурно-історичної та етнографічної спадщини регіону

Продовження таблиці 1.1

П. Горішевський, Ю. Зінько, В. Васильєв [3, с. 148]	Це рекреаційна форма туризму в сільській місцевості, де представлені туристичні маршрути, місця відпочинку, сільськогосподарські та народні музеї, центри обслуговування туристів з екскурсоводами
В. Смолій, В. Федорченко, В. Цибух [18]	Діяльність у контакті з природою, проживання в сільській місцевості та турбазах, проведення сільськогосподарських робіт, знайомство з побутом місцевих жителів, піші прогулянки, вивчення супутньої флори й фауни, заняття річковими видами спорту тощо
Всесвітня туристична організація [31]	Це вид туристичної діяльності, заснований на знайомстві з сільським способом життя та культурою, досвіді відвідувачів, пов'язаному з оглядом визначних пам'яток та залученням до сільського господарства
Закон України «Про туризм» [14]	Одна із послуг, що може надаватися в рамках господарської діяльності особистих селянських господарств
Закон України «Про особисте селянське господарство» [13]	Це специфічний вид господарської діяльності у формі сільського гостинного господарства, тобто надання послуг та забезпечення відпочинку міських жителів в особистих господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів членів особистого селянського господарства, природно-рекреаційних особливостей території, культурно-історичної та етнографічної спадщини регіону

Нормативно-правове поле, що регулює сільський зелений туризм в Україні, містить в собі: Конституцію України, Закон України «Про туризм», Закон України «Про особисте селянське господарство», постанову Кабінету Міністрів України «Порядок надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)» та інші нормативні акти.

Проте Закон України «Про туризм» майже не врегулює конкретні аспекти розвитку сільського зеленого туризму, а визначає сільський туризм як окремий вид туризму, не розкриваючи його особливостей, що призводить до того, що ця сфера функціонує в основному коштом особистої ініціативи сільського населення [12].

Головною метою сільського зеленого туризму, згідно з науковицею М. Габа, є створення нового туристичного продукту, який враховує специфіку регіонів та різноманіття традиційних пропозицій на ринку туризму [2].

Сільський туризм можна розглядати як підприємництво через те, що власники садиб створюють додаткові робочі місця і тим самим зменшують

місцеве безробіття, надаючи за певну плату послуги з проживання та харчування, а також пам'ятки, пов'язані з побутом селянина, що створює прибуток для власників садиби [19, с. 295].

Отже, хоча сільський зелений туризм не має чіткого визначення, він стає значущим інструментом для розвитку сільських територій, сприяючи їхній економічній диверсифікації та сталому розвитку.

1.2 Види та особливості організації сільського зеленого туризму

Сільський зелений туризм має низку особливостей і різновидів, що зумовлюються тривалістю перебування туристів, їхніми цілями, сезоном та походженням, а також спектром послуг, які можуть надаватися в межах сільської гостинності.

Сільський зелений туризм поділяють на такі види:

- короткотерміновий – переважно формату вихідного дня або сезонний. Може бути пов'язаний з активним відпочинком (мисливство, збір грибів, катання на лижах, рибальство, піші екскурсії в заповідні зони);
- відпочинковий – на час відпусток, тривалість 20-40 днів;
- сезонний відпочинок – колективний, сімейний або індивідуальний (художники, археологи, краєзнавці);
- відпочинок іноземців, особливо діаспори, яка відвідує регіон не тільки для відпочинку, але й для та вивчення культури та мови [16].

Сільський зелений туризм надає основні та додаткові види послуг. Основні послуги містять:

- переміщення туристів;
- поселення туристів;
- харчування туристів.

Додаткові послуги містять:

- організацію екскурсій;
- послуги гίδα та перекладача;
- прокат туристичного спорядження;
- залучення туристів до участі в місцевих заходах та святах;
- залучення туристів до селянських господарств та промислів;
- послуги побутового обслуговування;
- користування приватними зонами для відпочинку [5, с. 16-17].

Для розвитку сільського зеленого туризму велике значення має природно-ресурсний потенціал, рекреаційно-туристичні ресурси та інфраструктура місцевості. Тому, найголовнішими складовими для створення турпродукту сільського зеленого туризму є:

- туристичні пам'ятки регіону (парки, ботанічні сади, архітектурні споруди, культурно-релігійні пам'ятки, музеї, звичаї місцевих);
- місцева інфраструктура (заклади розміщення, гастрономічні заклади, транспорт, заклади сфери послуг тощо);
- доступність території (кількість та види транспортних засобів, дорожнє сполучення, аеропорти та порти, мережа залізниць);
- образ території, який виникає у потенційних клієнтів і впливає на підсвідоме бажання її відвідання;
- ціна, яка формується на основі багатьох факторів (рівень обслуговування, сезонність, види транспортних засобів тощо) [16, с. 17-18].

Також для успішної сільськогосподарської локації є важливим те, що час, витрачений на розваги, не повинен бути менше часу, витраченого на дорогу, тому що якщо люди їдуть годину до певного місця, то вони будуть розчаровані, якщо у місцевості немає чим зайнятися навіть пів години. Гості мають забрати додому гарні емоції від перебування в селі та мати можливість привезти щось на пам'ять. Сьогодні популярні майстер-класи: випікання, виготовлення сирних

продуктів, квіткових декорацій, свічок чи мила – у сільському господарстві можна займатися різними видами діяльності залежно від його тематики.

Водночас туристи повинні мати час і простір, щоб відпочити. Сільський зелений туризм – це зміна картини та ритму життя, адже коли приїжджаєш у місце, яке максимально пов'язане з природою, хочеться сповільнити темп. Це особливо актуально в умовах війни, коли люди їдуть відпочити у короткі поїздки [7].

Отже, сільський зелений туризм може надавати велику кількість туристичних послуг, а для успішного розвитку цього виду туризму важливо враховувати природно-ресурсний потенціал території, розвинену інфраструктуру, доступність та багато інших важливих аспектів.

1.3 Роль сільського зеленого туризму в реабілітації

У сучасному світі дедалі більше країн визнають терапевтичний потенціал сільського зеленого туризму як ефективного інструменту реабілітації. Поєднання відпочинку на природі, участі в місцевих практиках та уникнення міського стресу сприяє не лише фізичному відновленню, а й покращенню психічного здоров'я. У різних куточках світу впроваджуються програми, що використовують ресурси сільського середовища для підтримки людей із психічними, емоційними та соціальними потребами.

Ефективність оздоровлення та реабілітації лише в медичному чи оздоровчому закладі значно нижча порівняно з перебуванням пацієнта в комфортних умовах, поза звичним місцем та умовами проживання, оскільки це має позитивний вплив на процес оздоровлення та реабілітації психічного здоров'я [25].

Дослідження показали, що туризм на природі значною мірою сприяє зниженню стресу, пропонуючи спокійний простір, який допомагає полегшити тривогу та сприяти розслабленню. Піші прогулянки, спостереження за тваринами або водні види діяльності в природному середовищі покращують серцево-судинну систему, м'язову силу та загальний рівень фізичної підготовки людини. Перебування в зелених зонах покращує функцію імунітету та допомагає одужати від хвороб [30].

Після перебування в сільському середовищі в людей спостерігається зниження частоти серцевих скорочень, а також покращення дихальних показників, що свідчить про позитивний вплив перебування на природі на фізичне та психічне здоров'я незалежно від віку [33].

Маючи досить багатий природно-ресурсний потенціал у сфері рекреації, сільські території України потребують його ефективного використання для покращення психічного здоров'я та реабілітації. В умовах фінансово-економічної кризи це має велике значення, оскільки для покращення психічного здоров'я та реабілітації в рамках сільського зеленого туризму потрібні невеликі інвестиції. Більше того, сільський зелений туризм може бути життєздатною альтернативою розвитку сільських територій. Люди з психічними проблемами отримують здоровий відпочинок та реабілітацію за розумними цінами, а сільські жителі мають можливість отримувати прибуток від ефективного використання житла та продажу сільськогосподарської продукції [29].

У багатьох країнах світу сільський туризм та природотерапія стали невід'ємною складовою реабілітаційних програм як для цивільного населення, так і для військових (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Використання сільського зеленого туризму у реабілітаційних програмах у світі

Країна	Зміст програми
США	У шпиталях і центрах реабілітації облаштовують спеціалізовані сади, які сприяють зменшенню стресу та полегшенню болю у пацієнтів. Такі програми охоплюють підтримку ветеранів із ПТСР, хворобою Альцгеймера та іншими психічними й фізичними станами [23]
Велика Британія	Діє низка національних програм, що сприяють поліпшенню психоемоційного стану людей із ментальними порушеннями або фізичними вадами шляхом залучення до господарської та садівничої діяльності. У Лондоні реалізується програма природної терапії, орієнтована на осіб із депресією та тривожними розладами, яка передбачає регулярні прогулянки на природі та глибоку взаємодію з довкіллям [24]. Програма «HighGround» надає ветеранам і військовослужбовцям можливість долучитися до садівництва й аграрних ініціатив, що сприяє відновленню психологічного балансу та відкриває перспективи для здобуття нових професійних навичок [32]
Японія	Зелений туризм орієнтований саме на міських жителів, пропонуючи стиль проведення відпустки в сільській місцевості, роблячи акцент на відновленні від щоденного стресу, перебуваючи ближче до природи [28]. У межах оздоровчих програм створюються спеціальні садові простори, де люди можуть займатися садівництвом як формою терапії. Це допомагає знижувати рівень стресу, покращувати емоційний стан і загальне самопочуття. По всій країні функціонують центри, що пропонують тури, адаптовані до особистих потреб кожного учасника [26]

Отже, сільський зелений туризм можна розглядати як один із різновидів оздоровчого туризму, в межах якого також може відбуватися реабілітація. Сільські території, окрім своїх виробничих, соціальних та екологічних функцій, мають також значний потенціал у сфері психоемоційного оздоровлення та реабілітації. Саме тому сільський зелений туризм може стати ефективним інструментом для зміцнення психічного здоров'я, відновлення та якісного відпочинку.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ НАДАННЯ ПОСЛУГ РЕАБІЛІТАЦІЇ В ЗЕЛЕНІЙ САДИБІ «ДІМ МАНДРІВНИКА»

2.1 Характеристика діяльності зеленої садиби «Дім мандрівника»

Зелена садиба «Дім мандрівника» розташована у селі Гораївка, неподалік від Бакоти – історичної та унікальної місцевості. Це місце об'єднує людей з різних куточків України та світу, пропонуючи не лише відпочинок, а й простір для спілкування, відпочинку та обміну досвідом [6].

Садибу створили веломандрівники Сергій Толстіхін та Юлія Мазур, які у 2020 році придбали стару глиняну хату, щоб втілити в ній увесь свій життєвий досвід та любов до спілкування, створивши місце для кожного, хто цінує автентичність, дослідження нематеріальної культурної спадщини та подорожі рідним краєм (рис. 2.1.).

Рисунок 2.1 – Логотип зеленої садиби «Дім мандрівника» [4]

Цільовою аудиторією садиби є:

— мешканці міста, які прагнуть відпочинку на природі;

- військовослужбовці, які повертаються із зон бойових дій та прагнуть відновити свою емоційну рівновагу;
- велотуристи, які шукають місце для відпочинку та ночівлі;
- діти, які знаходяться в організованому таборі;
- іноземні туристи, які бажають дослідити Україну та Поділля;
- сім'ї з дітьми.

Гостям пропонується різноманітний спектр послуг, зокрема:

1. Екскурсії — організація пішохідних, велосипедних і кінних маршрутів мальовничими околицями;
2. Майстер-класи — вивчення традиційних ремесел, приготування автентичних страв та виготовлення сувенірів ручної роботи;
3. Активний відпочинок — кемпінг, прогулянки на човнах, риболовля та інші види дозвілля на природі;
4. Послуги харчування — смачні страви з місцевих продуктів, приготовані за старовинними рецептами [4].

Садиба розрахована на одночасне проживання до 15 осіб у 5 кімнатах. Середня тривалість перебування — 3-5 днів. Найбільш активними є весняно-літній та осінній періоди, коли сприятливі погодні умови сприяють відпочинку на природі. Взимку попит нижчий, проте зберігається за рахунок святкових заїздів та індивідуального бронювання. Середня заповнюваність становить 60–80% у високий сезон (травень–жовтень) та 30–40% у низький сезон [6].

Садиба приваблює мандрівників, які прагнуть:

- зануритися в автентичне сільське середовище та стати частиною місцевої громади;
- долучитися до корисних суспільних справ (ремонт, облаштування території, участь в екологічних ініціативах);
- поєднати подорожі з волонтерством та отримати новий досвід.

Основною послугою, що визначає діяльність садиби, є надання послуг з проживання (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Аналіз номерного фонду «Дім мандрівника»

№	Номерний фонд	Вартість проживання за добу, грн				Зміна ціни, 2025\2021
		2021-2022	2023	2024	2025	
1	«Бакітська» з пічкою(1-5 людини)	1-2 людини 700 грн	1-2 людини 700 грн	1-2 людини 800 грн	1-2 людини 1000 грн	+42,9%
2	«Світлиця» з пічкою (1-3 людини)	1-2 людини 700 грн	1-2 людини 700 грн	1-2 людини 800 грн	1-2 людини 1000 грн	+42,9%
3	«Кумівня» (1-4 людини)	1-2 людини 500 грн	1-2 людини 500 грн	1-2 людини 600 грн	1-2 людини 600 грн	+20%
4	«Велокімната» для компаній (до 14 людей)	200 грн за людину. Мінімальна оплата: 800 грн за всю групу	200 грн за людину. Мінімальна оплата: 800 грн за всю групу	250 грн за людину. Мінімальна оплата: 1000 грн за всю групу	250 грн з людини, мінімум 1600 грн. Ціна: 1600 грн (1-4 людини)	+100%
5	«Дідурня», сімейна хатинка (1-5 людини)	750 грн	750 грн	800 грн	1000 грн	+33,33%
6	«Шпаківня» - будиночок на дереві (1-2 людини)	450 грн	450 грн	500 грн	500 грн	+11,1%
7	Лежанка в «Аромалазні» (1-2 людини)	450 грн	450 грн	500 грн	500 грн	+11,1%
8	Хата «Діда Гурая»- кімната «Дурняківці» (1-2 людини)	1-2 людини 950 грн Орендувати весь будинок за 1500 грн	1-2 людини 950 грн Орендувати весь будинок за 1500 грн	1-2 людини 1000 грн Орендувати весь за 1600 грн	1-2 людини 1200 грн Орендувати весь будинок за 1800 грн	+26,32%
9	Хата «Діда Гурая»- кімната «Конилівка»	1-2 людини 950 грн Орендувати весь будинок за 1500 грн	1-2 людини 950 грн Орендувати весь будинок за 1500 грн	1-2 людини 1000 грн Орендувати весь будинок за 1600 грн	1-2 людини 1200 грн Орендувати весь будинок за 1800 грн	+26,32%

У період 2021–2025 років спостерігається поступове зростання цін на всі види послуг садиби «Дім мандрівника». Базова вартість проживання для 1–2 осіб зросла на понад 26%, оренда будинку — на 20%, а надбавки за додаткових гостей — на 60%. Основними причинами такого підвищення є зростання собівартості утримання та вдосконалення садиби, зростанням тарифів на електроенергію, подорожчанням продуктів та інші інфляційні процеси.

Окрім основних послуг, садиба також пропонує додаткові послуги, які сприяють підвищенню рівня комфорту гостей та урізноманітнюють їхній відпочинок (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Додаткові послуги садиби

№	Найменування	Вартість
1	Дрова	100 грн
2	Велопрокат	250 грн до 4-х годин 400 грн більше 4-х годин
3	Нічліг в наметі	300 грн/намет (до 2 людей) + 50 грн/люд.
4	Трансфер (6 пасажирів): Гораївка – Стара Ущиця Гораївка – Бакота Гораївка – Кам'янець-Подільський	150 грн 100 грн 800 грн
5	Харчування (від 6 людей): Сніданок Обід Вечеря	120 грн 180 грн 180 грн
6	Крафтові сувеніри і смаколики	варіюється

Чистий прибуток становить близько 70–80% від загального обороту. У 2024 році виручка досягла 500 тис. грн, з яких 420 тис. грн – це чистий прибуток (рис. 2.2).

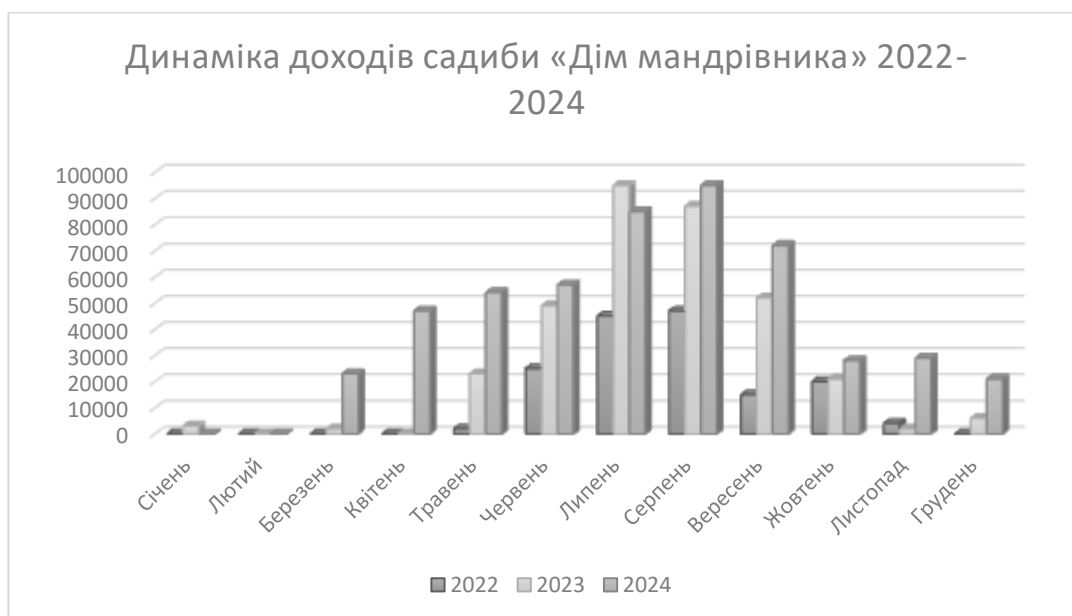

Рисунок 2.2 – Динаміка доходів садиби «Дім мандрівника» [6]

Як видно з рисунка, найбільші прибутки припадають на літній період та вересень – разом ці місяці приносять 323 тис. грн. У 2024 році загальний оборот садиби «Дім мандрівника» склав 500 тис. грн, з яких чистий прибуток становив 420 тис. грн. У порівнянні з попередніми роками витрати значно знизились. Якщо на старті діяльності кошти вкладались у ремонт, то зараз витрати обмежуються поточними оновленнями та обслуговуванням садиби. Якщо у перші роки витрати склали приблизно 100–150 тис. грн на рік, то у 2024 році витрати скоротились до 80 тис. грн (20%).

У таблиці 2.3 вказані економічні показники садиби у 2024 році.

Таблиця 2.3 – Економічні показники садиби «Дім мандрівника» 2024 р.

№	Показник	Значення
1	Оборот	500 000 грн
2	Чистий прибуток	420 000 грн
3	Рівень прибутковості	84% від обороту

Аналіз фінансових показників сільської зеленої садиби «Дім мандрівника» свідчить про стабільне зростання прибутковості та ефективне

управління ресурсами. Після окупності стартових вкладень уже в перший рік, підприємство демонструє високий рівень рентабельності, що забезпечується вдалим ціноутворенням, сезонним підходом до продажу послуг, низькими витратами та активним реінвестуванням.

Отже, діяльність зеленої садиби «Дім мандрівника» є прикладом успішного мікробізнесу у сфері сільського туризму, що поєднує фінансову стабільність, високу якість послуг та соціально-культурну цінність для громади.

2.2 Оцінка сучасного стану реабілітаційних послуг в Україні

Внаслідок повномасштабної війни в Україні значно зросла потреба у високоякісних реабілітаційних послугах як для військових, так і для цивільного населення. Сучасне розуміння реабілітації в країні охоплює не лише фізичне відновлення, а й психологічну та соціальну підтримку постраждалих.

З 2014 року потреба в реабілітаційних послугах в Україні поступово зростала, особливо серед військовослужбовців та ветеранів, які брали участь у АТО або ООС. Після впровадження реформи фінансування охорони здоров'я реабілітація була виділена як окремий напрямок медичної допомоги. Водночас військовослужбовці та ветерани мали такий самий доступ до реабілітації, як і цивільне населення, а послуги були зосереджені переважно на соціальній підтримці [10].

Після початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року система охорони здоров'я була перевантажена. Зросла кількість пацієнтів, які потребують медичного та реабілітаційного лікування, як серед цивільного населення, так і серед військовослужбовців (рис. 2.3).

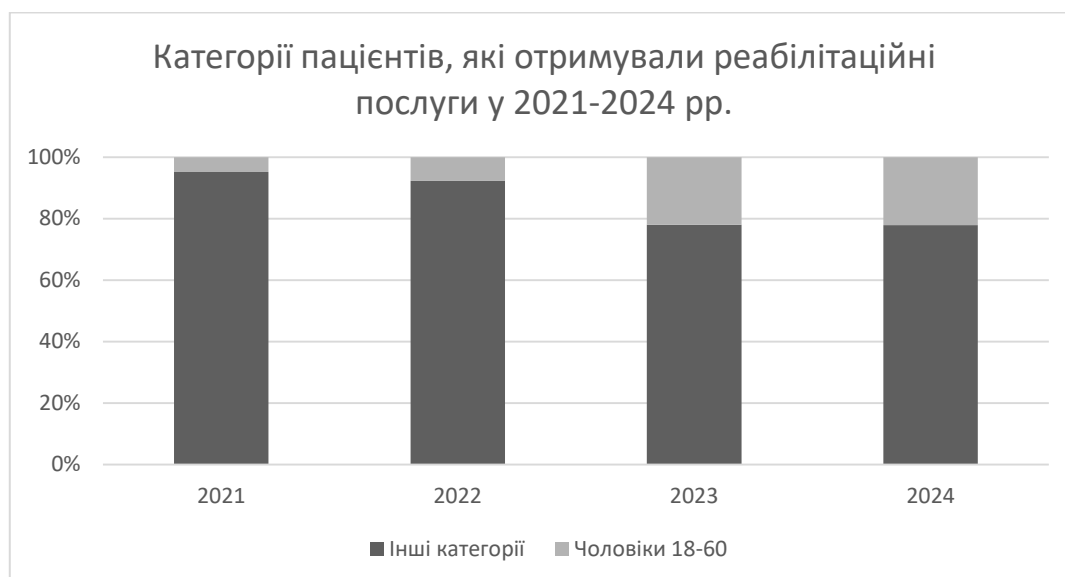

Рисунок 2.3 – Категорії пацієнтів, які отримували реабілітаційні послуги у 2021-2024 рр. [10]

За даними Національної служби здоров'я України, з другого кварталу 2022 року по перший квартал 2024 року реабілітаційні послуги отримали 685 643 особи. Зіставляючи з кількістю послуг минулих років, з 1 квітня 2021 року по 24 лютого 2022 року в системі охорони здоров'я було зареєстровано 237 061 пацієнтів за програмою медичних реабілітацій [9].

Більшість стаціонарних реабілітаційних послуг надавалася в міських та обласних лікарнях, а також спеціалізованих реабілітаційних центрах. Загалом обсяг наданих послуг щороку збільшувався: із середнього показника 5 273 послуг на місяць у 2021 році до 14 274 у 2024 році. Якщо на кінець другого кварталу 2022 року 29 011 фахівців працювали у 369 закладах, що надавали допомогу, то на початок 2024 року ця кількість вже зросла до 37 018 фахівців у 479 закладах.

У 2022 році більшість постачальників реабілітаційних послуг повідомили про найвищий середньомісячний обсяг послуг. Ця кількість дещо зменшилася у 2023 році. Зокрема, санаторії та оздоровчі заклади надавали в середньому 278 послуг на місяць у 2022 році та 173 у 2023 році. Регіональні лікарні мали найнижчі показники: 63 послуги у 2022 році та 53 у 2023 році.

Кількість закладів, що надають стаціонарні реабілітаційні послуги, зросла майже на 70 між 2021 та 2024 роками, а кількість амбулаторних закладів збільшилася більш ніж на 100 (рис. 2.4).

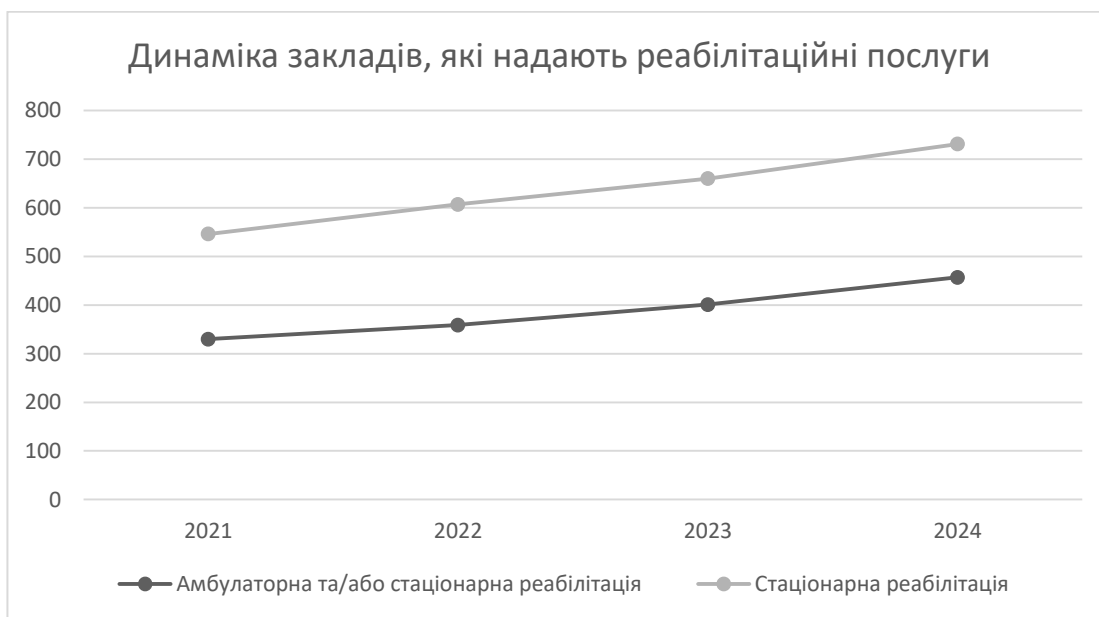

Рисунок 2.4 – Динаміка закладів, які надають реабілітаційні послуги [10]

Міністерство охорони здоров'я України продовжує реалізацію проєкту «Розвиток системи реабілітаційної допомоги», який є відповіддю на виклики, що виникли внаслідок війни. У 2024 році Національна служба здоров'я України виділила понад 4,7 млрд гривень на надання послуг реабілітації. 319 закладів уклали контракти на стаціонарну реабілітацію та 479 на амбулаторну реабілітацію. У більшості закладів реабілітаційні відділення відповідають вимогам системи обов'язкового медичного страхування: вони відремонтовані, мають необхідне реабілітаційне обладнання, функціонуючі генератори, є безбар'єрними та дотримуються інклюзії [21].

У 2024 році майже 366 000 пацієнтів отримали безкоштовну медичну допомогу. Потужність реабілітаційної системи перевищує 12 000 терапевтичних сеансів на день, що втричі більше, ніж у 2022 році. Міністерство охорони здоров'я успішно проводить моніторинг доступності медичних та реабілітаційних послуг для груп населення з обмеженою мобільністю, що дозволяє постійно вдосконалювати інфраструктуру медичних закладів [8].

Міністерство охорони здоров'я активно співпрацює з європейськими реабілітаційними центрами. З 2023 року фахівці з реабілітації пройшли стажування та навчальні курси у провідних клініках та реабілітаційних центрах світу. Програма включала такі країни, як Латвія, Німеччина, Норвегія, США, Японія, Данія, Естонія та Словенія. Це сприяло обміну досвідом та поглибленню співпраці з міжнародними партнерами.

Серед значних досягнень – запровадження доступу до безкоштовних послуг ендопротезування та слухопротезування, а також створення можливості для людей з вадами слуху викликати служби екстреної медичної допомоги через месенджер. Крім того, Міністерство охорони здоров'я прийняло методичні рекомендації, які допоможуть медичним закладам створити доступні простори для людей з інвалідністю.

Міністерство охорони здоров'я України продовжує працювати над удосконаленням реабілітаційних послуг та розширенням доступних просторів для людей. Удосконалення програм навчання фахівців, модернізація медичних закладів та цифровізація сприятимуть досягненню найвищих стандартів якості медичної допомоги в країні.

Аналіз стану розвитку реабілітаційних послуг в Україні на цьому етапі показує, що в галузі охорони здоров'я поступово розвивається система реабілітаційної допомоги, враховуючи реальну ситуацію захворюваності та травм внаслідок війни впродовж 2014-2024 років, втрати спеціалістів та потребу в їх відновленні. Зважаючи на рекомендації ВООЗ щодо розвитку каналів координації допомоги з їх поширенням за місцем проживання, для України організацією можливої медичної допомоги, включаючи надання населенню послуг з фізичної терапії та реабілітації, стають об'єднані територіальні громади [17].

Незважаючи на активний розвиток системи реабілітації в Україні, досвід відновлення військових можна суттєво покращити шляхом впровадження участі у різних видах дозвілля. До них належать прогулянки, екскурсії, спілкування з тваринами та активний відпочинок на свіжому повітрі. Такі

заходи сприяють соціалізації військовослужбовців та покращують їхній психічний стан під час відновлення після складних операцій тощо [11].

В таких умовах сільський зелений туризм може стати ефективним інструментом зі своїми умовами для дозвілля на природі, участю у щоденних побутових активностях та перебування в екологічно чистому середовищі, що не лише сприятимуть психологічному розвантаженню, а й підтримуватимуть соціалізацію та відновлення життєвих навичок ветеранів.

Отже, з огляду на швидке зростання потреби в реабілітаційних послугах Україна активно трансформує свою систему охорони здоров'я, однак перевантаження системи залишається очевидним. У цьому контексті сільський зелений туризм виявляється важливою додатковою або альтернативною формою психологічної та соціальної реабілітації, яка може частково полегшити навантаження на систему здоров'я, доповнюючи її вразливі сегменти.

2.3 Аналіз реабілітаційних послуг зеленої садиби «Дім мандрівника»

Зелена садиба «Дім мандрівника» спільно з арт простором «Бакота Хаб» бере участь у реалізації соціально значущих ініціатив щодо підтримки військових та ветеранів війни. Особливе місце в цьому процесі займає проєкт «Бакототерапія» – п'ятиденний реабілітаційний табір, який проводиться безкоштовно для діючих та демобілізованих військовослужбовців. Програма включає фізичну, психологічну та емоційну реабілітацію через залучення до природного середовища, творчу діяльність та фізичні вправи [20].

Приймати військових в садибі «Дім мандрівника» почали восени 2023 року в рамках проєкту з громадською організацією «Метта», а влітку 2024 року продовжили разом з «Бакота Хаб» [15].

Основні види діяльності в рамках «Бакототерапії» включають:

- Прогулянки та походи лісами Подільських Товтр та схилами Дністровського каньйону;
- Купання в річці Дністер;
- Курси арт-терапії, малювання, гончарства та риболовлі;
- Майстер-класи з різьблення по дереву, плетіння з лози та виготовлення туристичних вказівників;
- Ароматерапія та гастротерапія (чаї, мед, місцеві продукти);
- Спостереження нічного неба через телескоп;
- Спілкування в безпечному середовищі та взаємна підтримка [22].

Участь у резиденції вимагає попереднього заповнення анкети. Після того, як досягнуто необхідну кількість учасників, відкритий конкурс було закрито і з обраними кандидатами виходили на зв'язок. Крім того, учасники самостійно діляться інформацією зі своїми знайомими, іноді подорожуючи з друзями чи колегами. У 2024 році відбулося чотири резиденції, в яких взяли участь 90 таких учасників. 80% учасників військового розміщення були чоловіками, решта – жінками. Більшість тих, хто відпочивав – це демобілізовані військовослужбовці.

Проект реалізується громадською організацією «Територія» в рамках програми «U-LEAD з Європою». Програма спрямована на розширення прав і можливостей, підзвітності та розвитку на місцевому рівні, фінансується спільно з ЄС та його державами-членами Німеччиною, Польщею, Данією та Словенією для підтримки України на шляху до зміцнення місцевого самоврядування. U-LEAD сприяє прозорому, сталому та багаторівневому управлінню в Україні, яке реагує на потреби громадян та зміцнює громади [4].

Садиба «Дім мандрівника» пропонує учасникам комфортне проживання в умовах, придатних як для індивідуального, так і для групового проживання, пропонуючи зручності, спокій, природу та місцеву кухню. Проживання тут

пов'язане з участю в культурних та реабілітаційних заходах, які також відбуваються в просторі «Бакота Хаб».

Роль «Дім мандрівника» в процесі реабілітації полягає в тому, щоб:

1. Створити приємне середовище для відпочинку та релаксації;
2. Забезпечити проживання та організувати життя учасників табору;
3. Співпрацювати з організаторами щодо логістики, місць проведення заходів та медіа-підтримки;
4. Розробити сталий підхід до реабілітаційного туризму на основі природних та культурних ресурсів Бакоти.

У таблиці 2.4 систематизовано ключові аспекти реабілітаційної діяльності «Дім мандрівника», надаючи чітке уявлення про структуру та зміст реабілітаційної практики.

Таблиця 2.4 – Використання сільського зеленого туризму для реабілітації на прикладі діяльності садиби «Дім мандрівника»

№	Напрямок аналізу	Зміст
1	Інтеграція в місцевий розвиток	Сприяти соціальній активізації, залучати місцевих жителів до туризму та підвищувати попит на місцеві продукти та послуги
2	Сталий підхід до програм	Закріпити «Бакототерапію» як постійну практику, знайти нові джерела фінансування, контролювати ефективність існуючих програм та адаптувати програму до потреб різних цільових груп (військовослужбовців, людей з посттравматичним стресовим розладом, пар тощо).
3	Психоемоційний ефект	Учасники табору зазначають, що перебування на природі, спокійний ритм сільського життя та можливість творчого самовираження допомагають зменшити тривожність та посттравматичний стресовий розлад, зменшити симптоми стресу, відновити сон та забезпечити відчуття спокою та безпеки
4	Мультидисциплінарний підхід	Поєднання екотерапії, арт-терапії, фізичних вправ, гастротерапії та професійної реабілітації для найкращого ефекту відновлення
5	Соціальний вплив і новий образ туризму	Проект розвиває нове бачення сільського туризму не лише як рекреаційної зони, а й як простору підтримки та реінтеграції. Це змінює сприйняття сільської місцевості як потенційного середовища для відновлення людини після травматичних переживань. Це також відкриває перспективи для розвитку нішевих видів туризму (терапевтичного, соціального)

Отже, зелена садиба «Дім мандрівника» підтверджує ефективність використання сільського зеленого туризму як складової системи реабілітації військових та інших вразливих категорій населення. Перспективним напрямом є включення таких практик до державних та регіональних програм підтримки ветеранів, розробка стабільного механізму фінансування та створення мережі реабілітаційних локацій на базі сільських територій із туристичним потенціалом.

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОСЛУГ РЕАБІЛІТАЦІЇ В ЗЕЛЕНІЙ САДИБІ «ДІМ МАНДРІВНИКА»

3.1 Основні виклики для розвитку реабілітаційних послуг зеленої садиби «Дім мандрівника»

Незважаючи на позитивні результати проєкту «Бакототерапія» та зростаючий інтерес до реабілітаційних програм на основі сільського зеленого туризму, існує кілька актуальних проблем та викликів, які можуть перешкодити подальшому розвитку реабілітаційних послуг у зеленій садибі «Дім мандрівника».

Одним з основних викликів є нестабільність фінансування, адже реалізація проєкту залежить від грантів та підтримки донорів. Відсутність довгострокових механізмів фінансування ускладнює планування сталих програм. Реабілітаційні ініціативи наразі існують переважно завдяки громадському та грантовому сектору, без прямої підтримки чи визнання з боку державних структур. Необхідним є підтримка Міністерства охорони здоров'я України, яке продовжує реалізацію проєкту «Розвиток системи реабілітаційної допомоги» та виділяє кошти на реабілітаційні послуги.

Також важливим є пошук додаткових людських ресурсів – ефективна робота програми вимагає команд спеціалістів: психологів, реабілітологів та координаторів, які мають досвід з учасниками бойових дій. Ці кадри є важливими для роботи з учасниками, які мають ПТСР чи потребують супроводу після проходження табору.

Потребує вирішення і проблема обмеженого змістового наповнення програм, адже хоч теперішні заходи є ефективними, вони не завжди відповідають усім цільовим аудиторіям. Відсутність спокійних, трудових активностей зв'язаних з природою, наприклад догляд за садом або

виращування рослин, обмежують вибір для учасників, які не готові до динамічних чи соціально насичених форматів, а також жіночої аудиторії.

Також існує погодна та сезонна залежність, адже більшість заходів відбувається на свіжому повітрі, що обмежує тривалість таборів у холодну пору року. Розширення програми за рахунок занять, які можна адаптувати під різну сезонність дозволить подовжити період надання послуг.

Для оцінки перспектив та визначення напрямку подальшого розвитку реабілітаційних послуг у садибі «Дім мандрівника» доцільно провести SWOT-аналіз, який дозволить комплексно проаналізувати внутрішні ресурси садиби та зовнішні умови функціонування, виявити сильні та слабкі сторони, а також оцінити потенційні можливості та загрози в контексті післявоєнної відбудови та зростаючого попиту на психоемоційну підтримку військовослужбовців та цивільного населення (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – SWOT-аналіз реабілітаційних послуг зеленої садиби «Дім мандрівника»

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Унікальне поєднання природного середовища та терапії. 2. Позитивні відгуки учасників і стабільна реалізація проєкту. 3. Активна співпраця з громадськими організаціями.	1. Залежність від грантового фінансування. 2. Обмежена кількість місць і спеціалістів. 3. Відсутність постійної команди психологів та інструкторів.
Можливості	Загрози
1. Включення до державних або територіальних реабілітаційних програм. 2. Розширення реабілітаційних активностей. 3. Розвиток партнерської мережі. 4. Залучення нових категорій учасників (цивільні з ПТСР, родини ветеранів).	1. Зниження волонтерської активності або зміна фінансових пріоритетів. 2. Сезонність діяльності. 3. Можлива конкуренція комерційних проєктів.

Отже, SWOT-аналіз показав, що «Дім мандрівника» має великий потенціал як реабілітаційний об'єкт завдяки природно-ресурсному середовищу, сталому прибутку та партнерським ініціативам. Основними викликами є брак спеціалізованого персоналу, сезонність доходів та необхідність державного урегулювання програми. Водночас це відкриває перспективи для розширення партнерських відносин, розвитку нових послуг та отримання державної підтримки.

3.2 Пропозиції розвитку реабілітаційних послуг зеленої садиби «Дім мандрівника»

Враховуючи потенціал сільського зеленого туризму та виклики для надання послуг реабілітації, було запропоновано покращення реабілітаційної діяльності в зеленій садибі «Дім мандрівника», що вимагає поступового впровадження комплексних психологічних, терапевтичних та організаційних заходів.

Розглянемо перший захід. Розробка програми терапевтичного садівництва «Сади спокою» як окремого формату реабілітації не лише дозволить урізноманітнити існуючі реабілітаційні пропозиції садиби, але й значно розширить його цільову аудиторію (цивільне населення, яке переживає наслідки війни, вимушені переселенці, жінки, діти). Також, «Сади спокою» створить нові джерела доходу, на відміну від «Бакототерапії», яка є благодійним проектом.

Нижче наведений графік програми «Сади спокою»:

День 1:

— 9:00-10:00: Прибуття та реєстрація учасників

— 10:00-11:00: Привітання та огляд програми

- 11:00-12:00: Знайомство учасників
- 13:00-14:00: Обід
- 14:00-15:00: Екскурсія по саду та ознайомлення з рослинами
- 15:00-18:00: Відпочинок
- 18:00-19:00: Вечеря

День 2:

- 8:00-9:00: Ранкова медитація у саду
- 9:00-10:00: Сніданок
- 10:00-12:00: Майстер-клас створення садових композицій
- 13:00-14:00: Обід
- 14:00-16:00: Продовження роботи над особистими садовими проектами
- 16:00-18:00: Вільний час у саду для відпочинку та саморефлексії
- 18:00-19:00: Вечеря

День 3:

- 8:00-9:00: Ранкова медитація у саду
- 9:00-10:00: Сніданок
- 10:00-12:00: Групові дискусії про травматичний досвід та подолання стресу
- 12:00-13:00: Створення особистого куточка у саду
- 13:00-14:00: Обід
- 14:00-16:00: Продовження творчої роботи у саду
- 16:00-18:00: Групове обговорення результатів та вражень, вільний час
- 18:00-19:00: Вечеря

День 4:

- 8:00-9:00: Ранкова медитація у саду
- 9:00-10:00: Сніданок
- 10:00-13:00: Майстер-клас з виготовлення природних чаїв
- 13:00-14:00: Обід

- 14:00-16:00: Вільний час для спілкування та відпочинку у саду
- 16:00-18:00: Вечірнє чаювання
- 18:00-19:00: Вечеря

День 5:

- 8:00-9:00: Ранкова медитація у саду
- 9:00-10:00: Сніданок
- 10:00-12:00: Робота в саду
- 12:00-13:00: Обід
- 13:00-14:00: Підбиття підсумків та прощання
- 14:00: Відправлення додому

За допомогою таблиці 3.2 проведений розрахунок собівартості програми «Сади спокою».

Таблиця 3.2 – Розрахунок собівартості програми на одного учасника

№ з/п	Стаття витрат	Сума, грн
1	Проживання	$250 \times 5 = 1250$
2	Харчування (3 рази на день)	$400 \times 5 = 2000$
3	Транспортне обслуговування	-
4	Оплата спеціалісту з садівництва	$500 \times 5 = 2500$
	Разом	5 750

Собівартість програми-туру «Сади спокою» на 5 днів на одного учасника становить 5750 грн.

$$\text{Цод} = \text{Сод} + \text{Пдод.од.} = 5\,750 + 1\,150 = 6\,900 \text{ грн}$$

Тривалість сезону: 6 місяців (травень-жовтень)

За рік заплановано обсяг реалізації даного туру:

$$2 \text{ тури/місяць} \times 6 \text{ місяців} \times 10 \text{ осіб} = 120 \text{ турів/рік}$$

$$\text{Мр} = \text{Пдод.од.} \times \text{Nтур} = 1\,150 \times 120 = 138\,000 \text{ грн}$$

Садиба також має постійні витрати, пов'язані з підготовкою та реалізацією програми. Розмір таких витрат для «Сади спокою» становить 3000 грн, що включає закупівлю садового інвентарю, саджанців, інструментів та ін.

$$P_{\text{вал}} = M_{\text{р}} - V_{\text{пост}} = 138\,000 - 3\,000 \times 6 = 120\,000 \text{ грн}$$

$$P_{\text{ч}} = 120\,000 - 25\% = 90\,000 \text{ грн}$$

$$S_{\text{пр}} = C_{\text{од}} \times N_{\text{тур}} = 5\,750 \times 120 = 690\,000 \text{ грн}$$

$$P_{\text{пр}} = P_{\text{вал}} / S_{\text{пр}} \times 100\% = 120\,000 / 690\,000 \times 100 = 17,39\%$$

$$P_{\text{рр}} = P_{\text{ч}} / S_{\text{пр}} = 90\,000 / 690\,000 \times 100 = 13,04\%$$

Таким чином, рівень рентабельності проекту «Сади спокою» складає 13,04%, що підтверджує його економічну доцільність реалізації в рамках розширення реабілітаційних послуг зеленої садиби «Дім мандрівника».

Розглянемо другий захід. Кваліфікований психологічний супровід учасників програми «Бакототерапія», з урахуванням специфіки військових травм і тривожних станів. Посилення психологічної підтримки, включаючи залучення спеціалістів для індивідуальної та групової роботи допоможе покращити якість реабілітаційних послуг та враховуватиме конкретні потреби роботи з людьми з досвідом участі в бойових діях.

Окрім цього, рідні та близькі, які можуть супроводжувати військовослужбовців також потребують емоційної підтримки, адже вони нерідко перебувають у стані спільної травматизації або вигорання. Залучення психологів до програми дозволить охопити не лише основну цільову групу «Бакототерапії», а й членів сім'ї, надаючи можливість отримати фахові поради щодо подальшої підтримки своїх близьких у процесі реабілітації та висловити емоції в безпечному середовищі.

Впровадження платформи для підтримки після табору у вигляді онлайн-груп та наставництва допоможе підтримувати контакт з учасниками та забезпечити довгостроковий вплив на їх позитивний стан. Такий підхід відповідає дозволяє оптимально використовувати кадрові ресурси без необхідності постійної присутності.

Крім того, онлайн активність у форматі постреабілітаційної підтримки сприятиме поширенню інформації про послуги садиби «Дім мандрівника», створенню довіри та популяризації самої садиби як місця ефективної

реабілітації. Це позитивно вплине на імідж та попит серед ширшої цільової аудиторії.

В таблиці 3.3 представлені заходи для вдосконалення психологічної реабілітації військовослужбовців та їх близьких.

Таблиця 3.3 – Заходи для вдосконалення психологічного супроводу та післятабірної підтримки садиби «Дім мандрівника»

№ з/п	Назва заходу	Конкретні дії	Необхідні ресурси	Ціль
1	Залучення фахових спеціалістів	Регулярне запрошення психологів, психотерапевтів, кризових консультантів для індивідуальної та групової роботи	Оплата праці фахівців або пошук волонтерів з досвідом роботи з військовими, проживання, харчування	Професійна допомога військовим та їхнім близьким
2	Проведення тематичних тренінгів	Тренінги з управління ПТСР, тривожністю; фізіотерапія	Методичні матеріали, приміщення, фахівці	Підвищення стресостійкості учасників
3	Допомога рідним військових	Проведення окремих занять для родин, групи підтримки для цивільних	Додаткові години роботи психологів, інформаційні ресурси	Зменшення емоційного навантаження родин
4	Післятабірна підтримка	Створення онлайн-спільноти з доступом до фахівців, обміну досвідом	Платформа/група в соцмережах, модератор, психолог-консультант	Забезпечення продовження впливу реабілітації
5	Розширення партнерств	Пошук грантових програм, державного співфінансування, підтримки від ГО ветеранів	Підготовка заявок, переговори, меморандуми	Забезпечення фінансової та організаційної сталості

Отже, запропоновані пропозиції спрямовані на створення сталого реабілітаційного простору, де військовослужбовці та цивільні можуть

відновлюватися в довірливому, природному та професійно організованому середовищі. Завдяки стратегічному плануванню та підтримці партнерів, «Дім мандрівника» може стати прикладом ефективної моделі розвитку реабілітаційних послуг за допомогою сільського зеленого туризму в Україні.

Таблиця 3.4 – Рекомендовані пропозиції щодо удосконалення реабілітаційних послуг зеленої садиби «Дім мандрівника»

№ з/п	Назва заходу	Зміст заходу	Очікуваний результат
1	Розробка програми терапевтичного садівництва «Сади спокою»	1. Створення ландшафтного простору для догляду за рослинами; 2. Проведення майстер-класів із вирощування лікарських рослин та виготовлення чаїв; 3. 5-денна програма як окремий реабілітаційний формат	1. Розширення сезонних пропозицій садиби; 2. Залучення нових цільових груп; 3. Отримання додаткового доходу; 4. Поглиблення терапевтичного ефекту реабілітації
2	Кваліфікований психологічний супровід учасників програми «Бакототерапія»	1. Залучення професійних психологів з досвідом роботи з учасниками бойових дій до програми; 2. Організація індивідуальних консультацій та групових тренінгів з подолання тривожних розладів та ПТСР; 3. Створення онлайн-спільноти для учасників таборів для поширення досвіду та спілкування	1. Заповнена потреба у професійних кадрах для роботи з військовими; 2. Індивідуалізація допомоги; 3. Профілактика рецидивів ПТСР серед учасників; 4. Підвищення довіри до проєкту

ВИСНОВКИ

У ході написання кваліфікаційної роботи було проведено комплексне дослідження теоретичних, аналітичних та прикладних аспектів розвитку сільського зеленого туризму як засобу реабілітації на прикладі зеленої садиби «Дім мандрівника».

У першому розділі було визначено поняття та основні аспекти сільського зеленого туризму, види та особливості його організації, а також світовий досвід використання цього виду туризму в послугах реабілітації. Виявлено, що сільський зелений туризм є не лише інструментом економічного розвитку громад, а й важливою формою психоемоційної реабілітації.

У другому розділі було проаналізовано діяльність зеленої садиби «Дім мандрівника» як об'єкта туристичного ринку. Було розглянуто існуючий потенціал садиби у сфері надання туристичних послуг та оцінено сучасний стан реабілітаційних послуг в Україні. Було виявлено, що попит на реабілітаційні програми зростає в умовах воєнного часу, але потребує вдосконалення інфраструктура та організація таких послуг. Проаналізовано поточні пропозиції реабілітаційних послуг на території садиби «Дім мандрівника», їхню придатність для потреб військовослужбовців та перспективи розширення.

У третьому розділі запропоновано конкретні заходи для розвитку реабілітаційних послуг, зокрема впровадження програми терапевтичного садівництва та посилення психологічної підтримки учасників.

Програма «Сади спокою» передбачає створення нового реабілітаційного формату, що дозволяє урізноманітнити вже наявні послуги садиби «Дім мандрівника». Програма розрахована не лише на військових, а й на ширше коло постраждалих унаслідок війни. Її реалізація сприятиме емоційному відновленню, а також формуванню нових джерел доходу. Розрахований рівень рентабельності (13,04%) підтверджує економічну доцільність цього формату в системі платних послуг.

Посилення психологічного супроводу в межах програми «Бакототерапія» враховує специфіку психічного стану військових, зокрема ПТСР, тривожності, депресивних симптомів, що вимагає обов'язкової участі професійних психологів. Індивідуальні й групові зустрічі покращать якість реабілітації, забезпечуючи глибше опрацювання емоцій. Водночас важливою є підтримка членів сімей військових, які також часто переживають спільну травму або емоційне виснаження. Їх залучення до психологічних сесій сприятиме загальному відновленню соціального середовища. Запровадження цифрових інструментів (онлайн-груп, зустрічей із менторами, простору для обміну досвідом) дозволить зберігати зв'язок з учасниками після завершення програми. Це сприятиме довготривалому емоційному ефекту від реабілітації, зменшенню відчуття ізоляції після повернення додому та формуванню спільноти підтримки. До того ж така платформа сприятиме підвищенню обізнаності про діяльність садиби, покращенню її репутації та зростанню попиту на послуги.

Отже, розвиток реабілітаційних послуг в зеленій садибі «Дім мандрівника» є не лише соціально, а й економічно доцільним. Запропоновані напрямки покращення відповідають сучасним суспільним потребам, зокрема у сфері підтримки військовослужбовців та ветеранів, і можуть бути успішно реалізовані за наявності відповідних ресурсів.

Рекомендується впровадити та надалі розвивати програму терапевтичного садівництва та систематично залучати фахівців до психосоціальної підтримки учасників та їхніх сімей. Це дозволить розробити ефективну, емоційно безпечну та економічно вигідну модель послуг реабілітації в умовах сучасної України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биркович В. І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України. Стратегічні пріоритети: наук.-аналіт. щокварт. зб. 2008. №1 (6). С. 137–143.
2. Габа М. І. Сільський зелений туризм – перспективний вид туризму для реформування економіки України. 2016. № 2. С. 88–94.
3. Горішевський П. В., Васильєв В. П., Зінко Ю. В. Сільський зелений туризм : організація гостинності на селі. Івано-Франківськ: Місто-Н, 2003. 148 с.
4. Дім мандрівника, садиба на Бакоті, с. Гораївка. Facebook сторінка. URL: <https://www.facebook.com/dimmandrivnyka> (дата звернення: 20.05.2025).
5. Заставецький Т. Б. Туризм як одна з пріоритетних галузей розвитку депресивного аграрного регіону. Туризм сільський зелений. 2007. №6. С.15–19.
6. Зелена садиба «Дім мандрівника» сайт. URL: <https://www.dimmandrivnyka.com/> (дата звернення: 21.05.2025).
7. Кузьо Н. Агротуризм і сьогодення: розваги у воєнний час чи острівки спокою, які розвивають громади. GrowHow. URL: <https://www.growhow.in.ua/ahroturyzm-i-sohodennia-rozvahy-u-voienyny-chas-chy-ostrivky-spokoiu-iaki-rozvyvaiut-hromady/> (дата звернення: 12.05.2025).
8. МОЗ впроваджує флагманський проєкт «Розвиток системи реабілітаційної допомоги» в межах стратегії безбар'єрності. URL: <https://moz.gov.ua/uk/moz-vprovadzhuye-flagmanskij-proyekt-rozvitok-sistemi-reabilitacijnoyi-dopomogi-v-mezhah-strategiyi-bezbar-yernosti> (дата звернення: 19.05.2025).
9. Національна служба здоров'я України. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://nszu.gov.ua/> (дата звернення: 20.05.2025).

10. Овод Г., Лисенко Є., Липова П. Реабілітація українських військових та ветеранів: досвід долання несистемності. Дослідження – Київ, серпень 2024. – 116 с.
11. Павленко В. Суспільство — ветеранам. Як держава може покращити досвід реабілітації військових. <https://texty.org.ua/articles/112076/suspilstvo-veteranam-yak-derzhava-mozhe-pokrashyty-dosvid-reabilitaciyi-vijskovykh/> (дата звернення: 20.05.2025).
12. Про внесення змін до Закону України «Про туризм»: Закон України від 11.11.2003 р. №1282-IV: станом на 28 черв. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1282-15#Text> (дата звернення: 11.05.2025).
13. Про особисте селянське фермерське господарство : Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV: станом на 15 серп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15#Text> (дата звернення: 11.05.2025).
14. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР: станом на 01 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.05.2025).
15. Русіна С. Бакототерапія. Громадське радіо. URL: <https://hromadske.radio/publications/bakototerapiia-viyskovi-ta-khudozhnyky-vidnovliuutsia-prirodoiu-ta-mystetstvom> (дата звернення: 19.05.2025).
16. Рутинський М. Й., Зінько Ю. В. Зелений туризм. Київ: Знання, 2008. 271 с.
17. Слабкий Г. Фізична реабілітація як складова громадського здоров'я: організаційно-методичні підходи на територіальному рівні. ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, Україна, УКРАЇНА. ЗДОРОВ'Я НАЦІЇ. 2022 р.;2 (68):5-11. DOI 10.24144/2077-6594.2.1.2022.258895
18. Смолій В. А., Федорченко В. К., Цибух В. І. Енциклопедичний словник-довідник з туризму. Київ: Видавничий дім «Слово», 2006. 372 с.
19. Тищенко С. В. Сільський зелений туризм у контексті розвитку нетрадиційної форми господарювання. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018. Вип. 8 . С. 293–301.

20. Фищук Ю. Бакототерапія. Суспільне Хмельницький. URL: <https://suspilne.media/khmelnyskiy/656888-bakototerapia-ak-na-hmelniccini-diut-reabilitacijni-tabori-dla-vijskovich-ta-pereselenciv/> (дата звернення: 19.05.2025).
21. Флагманський проект МОЗ «Розвиток системи реабілітаційної допомоги» презентовано на засіданні Ради безбар'єрності. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/flahmanskyi-proekt-moz-rozvytok-systemy-reabilitatsiinoi-dopomohy-prezentovano-na-zasidanni-rady-bezbariernosti/> (дата звернення: 20.05.2025).
22. Шиян О. Переселенці та місцеві створюють культурно-туристичний «Бакота хаб» на Дністрі. ZAXID. URL: https://zaxid.net/ya_tut_ne_vimusheno_a_po_lyubovi_bakota_hab_na_dnistri_n1574607 (дата звернення: 19.05.2025).
23. American Horticultural Therapy Association (АНТА). URL: <http://www.ahta.org> (дата звернення: 16.05.2025).
24. Charity pioneers nature therapy as cost-effective approach to mental illness. <https://www.ft.com/content/a30e242b-c8a4-431a-8076-b9ce7aa18c3f> (дата звернення: 16.05.2025).
25. Everything You Need to Know About the Mental Health Benefits of Ecotourism. <https://www.seagoinggreen.org/blog/everything-you-need-to-know-about-the-mental-health-benefits-of-ecotourism> (дата звернення: 18.05.2025).
26. Forest Bathing in Japan (Shinrin-yoku). URL: <https://www.japan.travel/en/guide/forest-bathing/> (дата звернення: 18.05.2025).
27. Medlik S. Dictionary of Travel, Tourism and Hospitality, 2003. URL: https://www.academia.edu/37288644/Dictionary_of_travel_tourism_hospitality (дата звернення: 10.05.2025).
28. Shoko M. Green Tourism, environmentally sound rural tourism in Japan: Recommendations for improvement of Japanese green tourism practices. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/> (дата звернення: 18.05.2025).

29. Soloviov O., Batyhina O., Derevyanko B. Mental Health Improvement and Rehabilitation Within Rural Green Tourism. *Acta Balneol*, TOM LXI, Nr 4(158). 2019, 278-282 p.

30. Somanchi Hari Krishna, Himanshu Rajput, Prathibha M K, Seva Rangnekar, R. Sethumadhavan. (2023). Impact of Nature-Based Tourism on Physical & Mental Health of Patients. *Journal for ReAttach Therapy and Developmental Diversities*, 6(10s), 347–357. <https://jrtd.com/index.php/journal/article/view/1123>

31. The World Tourism Organization (UNWTO). Official Website. URL: <https://www.unwto.org/> (дата звернення: 11.05.2025).

32. Veterans' Foundation. URL: <https://www.veteransfoundation.org.uk/> (дата звернення: 15.05.2025).

33. Zhao, Y.; Yang, J.; Song, J.; Lu, Y. The Effects of Tourism Motivation and Perceived Value on Tourists' Behavioral Intention Toward Forest Health Tourism: The Moderating Role of Attitude. *Sustainability* 2025, 17, 713. <https://doi.org/10.3390/su17020713>.